

Proizvajalec in potrošnik za isto mizo

Potrošniški sveti so eden prvih samoupravnih elementov, ki so se pred več kot dvajsetimi leti pričeli vgrajevati v jugoslovanski družbeni sistem. Sedaj, po sprejetju nove ustave, pa so postali del celotnega samoupravnega sistema naše družbe. Njihova baza so krajevne skupnosti, na občinski, mestni, republiški in zvezni ravni pa se ti sveti, preko svojih delegatov, združujejo v konference.

Posebna vloga potrošniških svetov je organiziranje potrošnikov, da bi na ta način dosegli varstvo njihovih interesov, poleg tega pa naj bi tako organizirani potrošniki lahko sodelovali, skupno s proizvajalci in družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi pri sprejemanju poslovilnih in drugih odločitev, pomembnih za potrošno sfero.

V današnjem razgovoru za »okroglo mizo«, je tekla beseda o vsej problematiki svetov potrošnikov, tako njihovega ustanavljanja, nadaljnega vertikalnega in horizontalnega povezovanja, sodelovanja z vsemi subjekti, sodelujočimi in odločujočimi v proizvodnji in porabi, predvsem potrošnih dobrin, ter problemi in rešitvami, ki iz tega izhajajo.

V pogovoru so sodelovali Tone Preinfalk, član mestnega iniciativnega odbora za ustanavljanje potrošniških svetov ter Karel Mržek, Jože Martinčič in Peter Mendaš, predstavniki potrošniških svetov krajevnih skupnosti Stara Ljubljana, Kolodvor in Ajdovščina, vodil in zapisal M.

Tone Preinfalk

Pred nekako petnajstimi, dvajsetimi leti, ko smo delali prve korake iz čisto administrativnega v samoupravni socializem, smo uvedli prve demokratske elemente. To so bili zbori volilcev in potrošniški sveti.

Ti potrošniški sveti so že takrat imeli več funkcij. Pomagali naj bi trgovini pri njenem distributivnem sistemu in jo z njegovim izboljšanjem kar najbolj približali potrošniku. Dalje naj bi bili ti sveti tudi nekaka pomožna inšpekcijska služba, neka ljudska inšpekcija. Zlasti pa naj bi bila vloga potrošniških svetov v tem, da bi tudi potrošnik imel vpluv na trgovino, predvsem pri izbiri blaga in oblikovanju cen. V tistem obdobju se je namreč pričelo prostoročno razvijanje cen in tu so bili potrošniki še kako zainteresirani za sodelovanje.

Ti potrošniški sveti, ki so imeli zelo dobro zasnovano, pa so z leti žal zamrli. Verjetno zato, ker niso imeli neke širše demokratske osnove. Poleg že omenjenih zborov volilcev so bili potrošniški sveti takrat takorekoč edina samoupravna oblika in tako osamljeni nekako niso zaživel.

Sedaj, s sprejetjem nove ustave, je položaj potrošniških svetov bistveno drugačen. Z uvajanjem samoupravljanja na vseh področjih družbenega delovanja so postali potrošniški sveti le ena od oblik samoupravljanja, vgrajena v celotni sistem. To je ena od oblik neposredne organiziranosti potrošnikov za celotno potrošniško sfero. Seveda te potrošniške sfere ne smemo gledati v slabem smislu kot, recimo, uveljavljanje neke potrošniške mentalitete, mrzlice ali kaj podobnega.

Delovanje potrošniških svetov si moramo predstavljati kot del organizirane krajevne samouprave. Vpliv potrošniških svetov se mora odražati v delovanju celotnega organiziranega in neposrednega odločanja delovnih ljudi in občanov, biti mora prisoten pri kreiranju in sprejemanju vseh družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov, ki se dotikajo tudi potrošnje.

Združevanje potrošnikov si moramo predstavljati kot neko višjo obliko organizirane potrošnje, kjer je vključena osebna potrošnja, družinska potrošnja, dalje so tu vključeni hišni sveti pa potrošnja delovnih organizacij itd. Tako se tu, v krajevni skupnosti, celokupna sfera potrošnje neposredno združuje in uveljavlja.

Peter Mendaš

V krajevni skupnosti Ajdovščina je bil potrošniški svet že pred nekako šestimi leti formiran in je od takrat bolj ali manj redno deloval. In to, kot je bilo že omenjeno, kot nekaka družbena inšpekcija. Na ta svet so se obračali občani potrošniki, tu so se zbirala zapažanja različnih nepravilnosti, predvsem v trgovinah

na drobno v naši KS. Svet je nato ustrezno reagiral, bili so pogovori z delavci v teh trgovinah, z vodstvom delovnih organizacij, ki so te trgovine združevala.

Določenih sklepov takih dogovorov so se nekje več ali manj nekaj časa držali, potem pa je počasi šlo zopet vse po starem.

Karel Mržek

Tu v naši trgovini obstajajo še mnoge nepravilnosti. Predvsem tu bo potrošniški svet moral imeti odločujočo vlogo. Poglejmo na primer jabolka. Ali pa kako drugo sadje. In poglejmo pestrost prodajalcev na našem živilskem trgu. Rad bi videl, nekje v Ljubljani, veliko poslovalnico, npr. »Voče Makedonija«. V taki prodajalni, organizirani prodaji, bi bile cene verjetno bistveno nižje, kot pa so za isto sadje, ki prihaja od tam, sedaj. Poglejmo te zasebne prodajalce, ki imajo za svoje blago isto ceno kot podjetja, nimajo pa nikakršnih stroškov režije in podobno. Poleg tega imajo podjetja povsod izobešeno firmo podjetja, celo imena prodajalcev, veš od kod je blago. Ti, zasebni pa nič.

Ali pa gobe. Lahko vidiš v prodajalni, ali pa pri zasebniku na stojnici, ista cena. In ta zasebnik pravi, nikoli, še nikoli mi ni šlo tako dobro, kot sedaj.

In tako pride do tega, da imajo nekateri, celo mnogi taki prodajalci, tudi tisti kostanjariji, precej večji dohodek kot pa vsak delavec v industriji.

Jože Martinčič

Kar se tiče tega trga, bi še sam nekaj dodal. Težko je razumeti to, da sedaj neka solata pridobiva cene mesa.

Cena prgišča nekega motovilca ali radiča, pa kolikor že bil življenjsko važen za nekatere bolnike in zato zelo iskan, raste v takem nesorazmerju, tako da je enako draginji nekega mesa.

Mi imamo celo prekupčevalce, ki kupujejo blago od neposrednih proizvajalcev na trgu, ki odhajajo v popoldanskih urah domov, na svoje kmetije. Ti prekupčevalci nato naslednji dan po dvakratni ali celo trikratni ceni prodajajo to isto blago.

Mogoče vlada mnenje, da če bi te prekupčevalce, ki s takim ravnanjem na trgu ustvarjajo določeno psihozo med kupci, takoj pregnali, da bi mogoče nastala na trgu vrzel. Da bi primanjkovalo določenega blaga ali prodajalcev. Tako mišljenje je mogoče nekje prisotno, vendar pa mislim, da bi bilo treba te ljudi na nek način ukrotiti.

En prijem bi bil, da bi vse stojnice oštevilčili. Poleg tega bi pred vsakim prodajalcem moral biti nek napis, ki bi vseboval ime in priimek tega prodajalca, njegovo občino in krajevno skupnost. Poleg tega pa bi moralo iz tega napisa

biti razvidno, da je ta prodajalec tudi neposredni prodajalec. Pri drugih, in teh je največ, pa bi moralo pisati, da je posredovalec prodaje kmečke proizvodnje.

Na tak način imaš lahko posredovan oziroma napisan profil tistega prodajalca. Na ta način lahko ljudje, kupci s pomočjo inšpekcije lahko ukrepajo oziroma da take špekulativne, umazane ljudi predajo inšpekciji.

Tone Preinfalk

Da se povrnemo nazaj h krajevni skupnosti. Krajevna skupnost ima še druge funkcije glede organiziranja potrošnikov v njihovih svetih. To tudi nova ustava izrecno postavlja.

Tu se namreč združuje proizvodnja in potrošnja v celovit družben produkcijski proces. To seveda pomeni, da proizvodnja ne gre več po neki svoji poti, ločeno od potrošnje ali celo da bi si interesi bili nasprotni.

V to je vključen predvsem delavec kot proizvajalec in, po drugi strani, ta isti človek kot občan, potrošnik. Kot proizvajalec ima interes, da je cena njegovega proizvoda čim večja. Takoj pa se pojavi, ko gre v nakupovanje, kot potrošnik proizvedenih dobrin. Tu pa, skupaj s svojo družino, teži k temu, da so cene predvsem potrošnih dobrin take, da mu omogočajo določen standard.

Krajevna skupnost je sedaj tista osnova dogovarjanja, kjer naj bi se vsi ti problemi, naprotja ali celo protislovja vsklajevala. Krajevna skupnost ima glede na svojo vlogo več ustreznih organov. Z ustavo pa je predvideno, da bi se interesi potrošnje, varovanja pravice in položaja standarda potrošnikov združili v neko posebno obliko — to pa so sveti potrošnikov.

Sveti potrošnikov sedaj seveda niso omejeni samo na ozke nadzorne funkcije v trgovini na drobno, temveč zajemajo celokupno sfero potrošnje vseh vrst blaga in vseh oblik storitev. Na ta način so ti sveti sedaj oblika neposredne skrbi in neposredne akcije za vse probleme in vprašanja, ki so povezana s potrošnjo v najširšem smislu, pa naj bo to mleko ali kruh, stanovanje, zdravstvena ali komunalna storitev.

Sveti potrošnikov so tista specializirana organiziranost potrošnikov, ki bi se izrecno bavila z vprašanji, ki v tem smislu zadevajo vse vrste potrošnikov, tako občane in delovne ljudi, organizirane v organizacijah združenega dela, obratih, enotah, skratka povsod, kjer človek dela in živi.

Tako organizirani sveti potrošnikov se seveda dotikajo tudi področja dela samoupravnih interesnih skupnosti. Ob tem se je seveda že pojavljalo mnenje, da prav z ustanovitvijo teh interesnih skupnosti vloga potrošniškega sveta ni več jasna, saj skupnosti pokrivajo tako gospodarstvo kot družbeno življenje.

Vendar ima občan le preko

potrošniških svetov vedno in neposredno možnost, da samoupravno in organizirano posega v vsako sfero, kjer misli, da stvar ni v redu ali mu ni znana.

Tako se, v okviru svetov potrošnikov, občan aktivno, konstruktivno in tudi kritično vtakne v vse sfere, ki zadevajo njegov standard.

Karel Mržek

Glede na to, da predstavljam Staro Ljubljano, bi rad povedal naslednje. Tu je ekonomska struktura, lahko rečem, bistveno drugačna kot pa v drugih ljubljanskih predelih. Tukaj je namreč večina upokoencev, poleg tega pa stanujejo na našem terenu večinoma ljudje, ki imajo podpovprečne osebne dohodke.

Glede na to seveda tu vsak dan čutimo osnovno vprašanje, to je vprašanje cen. Tako nas zanima, kako so te cene oblikovane, dalje kako so oblikovani instrumenti za obremenitev potrošnika.

Nesporno je, da mora vsakdo nekaj prispevati skupnosti. Ugotavljamo pa, da so trenutno najbolj obremenjeni prav najslabše situirani sloji, oz. najrevnejše strukture prebivalcev. In po odlokih in drugih aktih, ki se sedaj sprejemajo, se vsa stvar nadaljuje.

Primer: v literaturi, strokovni seveda, zasledimo, da količina smeti narašča premo sorazmerno z višino standarda. Grobo povedano: večje dohodek imaš, več smeti boš ustvaril, imel boš več odpadkov. Pri nas pa smo sprejeli odlok, po katerem se čiščenje smeti zaračunava po površini stanovanja, ne pa na osnovi dejanskega kupa smeti. Moram reči, da so bile celo tendence, celo na takih sestankih sem že bil, da naj bi se tudi vodarina in ostale stvari zaračunavale po kvadraturi stanovanja.

Zakaj postavljam ta problem v ospredje? Znano je, da ima prav Stara Ljubljana velika in nefunkcionalna stanovanja, ki se s sodobnimi in kar je najvažnejše, manjšimi, ne morejo meriti.

Prav tako je izšel odlok, ki tudi višino obratovalnih stroškov določa po koristni stanovanjski površini. Tako pride do tega, da prebivalec Stare Ljubljane plačuje večje zneske za tako stanovanje, kot pa prebivalec neke moderne soseske.

Pred nami je sprejetje odloka o uporabi mestnega zemljišča. Tu smo zopet na istem.

Pa poglejmo še prispevek za električno energijo. Nedolgo tega sem govoril z neko gospodinjo. Ta mi je med drugim omenila, da ne bo več varčevala z elektriko, ker jo na ta našin dražje plačuje. To pa zato, ker je prispevek za moč do nekake sedemsto ali osemsto kilovatov štirideset odstotkov dodatno, nad osemsto pa samo dvajset odstotkov. To pomeni, da tisti, ki z elektriko varčuje, ali pa zaradi svojega nizkega standarda ni obkrožen z električnimi aparati, plačuje dražje elektriko, kot pa tisti, ki z njo razsipa.

Da se povrnem še enkrat k obratovalnim stroškom. Po osnutku odloka, na katerega je bilo tudi sicer mnogo pripomb, ni nikjer omenjeno, da ga plačujejo tudi najemniki poslovnih prostorov. Tako da danes stanovalci, po odloku, čistijo stopnišča, ki ga uporabljajo tudi ti uporabniki.

Taki ljudje z najnižjimi osebnimi dohodki, ki nimajo avtomobila in, kar je še pomembnejše, ki ga, glede na svoj nizek standard nikoli ne bodo imeli, tudi ti prispevajo za ureditev parkirnih površin.

Tako se dražijo in nabirajo vsi ti razni prispevki. Mislim, da je tudi tu možnost delovanja in da bi tudi tu morali potrošniški sveti reči: do tu je možna obremenitev. Do tu, dalje ne več!

Ob vsem tem pa lahko vsak dan opazujemo razsipno investiranje predvsem trgovskih podjetij, ki nekatere tako rekoč vsaki dve leti spremenijo oziroma adaptirajo lokal. Iz luksuznega v supermoderna in tako dalje. Tako tudi gostinski lokali. Ti so sedaj prirejani samo občanom z nadpovprečnimi osebnimi dohodki, saj za mnoge s svojimi cenami niso več dosegljivi.

Jože Martinčič

Naša trgovina odločno zaostaja za družbenimi odnosi. Kot vidimo, ta vse bolj prehaja v konfliktno situacijo s sedanjim samourpavnim socializmom pri nas. Trdim, da ima precej kapitalističnih elementov v svoji prodaji, ki za naš sistem niso primerni.

Tu bi se seveda dotaknil glavnega elementa — cene. Potrošnika zanima, kako je s cenami, kako se te oblikujejo in kateri so tisti glavni elementi, ki take cene narekujejo.

Mi vemo, da je naša trgovina spravljena v določene kalupe, kjer se formira dvoje vrst cen. In sicer zamrznjene, z določenim rabatom oziroma maržo, poleg teh cen pa obstajajo artikli s tako imenovanim sistemom svobodnega formiranja cen. Ti verjetno predstavljajo glavni vir dohodka trgovskih podjetij za pokrivanje režije, plač, investicij in drugega. Tako stanje povzroča potrošniku seveda hude težave in ustvarja med njim in trgovino konflikte. Seveda se temu v današnjih pogojih ne moremo izogniti. Mislim pa,

NOVICE IZ STARE LJUBLJANE

Zelena luč vzgojnovarstvenemu zavodu

Dolgoletna prizadevanja družbenopolitičnih organizacij, da bi v Stari Ljubljani zgradili VVZ, se počasi uresničujejo. V ponedeljek, 4. 11. 1974, so začeli delavci rušiti staro hišo na Sodarski stezi 2/a. Še pred zimo naj bi končali z vsemi pripravljalnimi deli, takoj sopljudi pa pričeli graditi. V novo zgrajenem vrtcu bo našlo varstvo 120 otrok iz Stare Ljubljane.

Finančna sredstva sta zagotovili občinska skupščina in TIS. Lahko rečemo, da je lokacija za vrtec zelo primerna, saj bodo imeli otroci varen sprehod po grajskem pobočju.

Pripravljamo se na volitve v SIS

Koordinacijski odbor za volitve pri SZDL je že aktiviral vse družbenopolitične organizacije, da se aktivni vključijo v priprave na volitve v SIS, predvsem pri evidentiranju možnih kandidatov za delegate. Na skupnem sestanku z IO SZDL smo že razpravljali o 54 možnih kandidatih in se dogovorili, da o teh osebah še razpravljajo osnovne organizacije ZK. Sklenjeno je tudi bilo, da je potrebno nadaljevati z evidentiranjem možnih kandidatov predvsem iz vrst mladih. Na zboru občanov bodo govorili o vseh evidentiranih, poprej pa se bodo člani kadrovske komisije osebno pogovarjali s posamezniki.

J. ROZMAN

da bi se jih dalo vsaj omiliti.

S tem se bodo morali spoprijeti tudi naši sveti potrošniki, če bo le to možno. Mi danes večinoma oziroma praviloma niti ne vemo, kakšna je proizvajalčeva cena artiklov, katerih cena se lahko preprosto formira, in na kakšen način pride do potrošne cene. Predvsem ob določenih artiklih vidimo, da imajo različno ceno. Tako mi, kot potrošniki begamo iz trgovine v trgovino, da bi na ta način prihranili kak dinar, dva.

V sedanji situaciji, ko je inflacija izredno močna, razvita, imamo skoraj sedemdeset odstotkov prebivalstva z izredno majhnimi plačami, ki ne more dosežati teh inflacijskih cen. Tako se mora zato odrekati količini nabavljene hrane, kar je prav gotovo nasprotno nekim temeljnim zasnovam našega sistema.

Pereče je tu vprašanje naraščanja cen predvsem prehranbenemu blagu. Neki statistični podatki pravijo, da so se ti v letošnjem letu povečali za trideset odstotkov, dočim se statistično povprečje, ki zajema jeklo, tja do železa in take stvari, giblje le okoli 24 odstotkov.

Na ta način se ustvarja neko inflacijsko kreditiranje. Tisti, najbolj ogroženi del našega prebivalstva, ki tvori večino — upokojenec, potemtakem mora dati od svoje pokojnine ali delavec, nekvalificiran, polkvalificiran od svoje plače izredno visok odstotek na račun te naše gospodarske situacije.

Osebnostno, ponavljam, osebno menim, da bi bilo treba vse urade za cene od občine do zveze, ukiniti. Zdi se mi, da je tam določeno leglo spregleda artiklov, ki so samo na novo preoblečeni, bolj moderno. Tu se potem dogajajo dogovori na račun potrošnika, to je tega, o katerem prav danes govorimo, da ga je treba zaščititi. To so dejstva. Tudi naša inšpekcija je imela prav v zadnjem času izredno veliko dela in je tudi izrekla obilo kazni, ko so ob podražitvah premnogi enostavno goljufali. Recimo skrivanje artiklov in druge umazane manipulacije. Na ta način so seveda te organizacije plačale visoko kazen, odvzet pa jim je bil tudi protipravno ustvarjen dohodek.

Ker ti uradi za cene obstojajo, bi jih spravil v samoupravni odnos na ta način, da bi cene določali po proizvodnih panogah sama podjetja, pri tem upoštevajoč organski sestav kapitala, ker imajo neke zelo dobro mehanizacijo, celo avtomatizacijo, drugje pa je veliko več ročnega dela. Tako se isti artikel drugače obnaša v ceni, kajti pri večji uporabi ročnega dela je tudi cena tega artikla večja. Samo ta naj se na tržišču pojavi z neko določeno enotno ceno.

K temu bi dodal nek določen nadzor. Tako gospodarsko zbornico, socialistične zveze, sindikate, zastopniki občinskih izvršnih svetov, republiške in zvezne vlade pa bi bili pri potrošniških svetih. Te vse bi dal kot enakopravne partnerje delovnim organizacijam pri določanju cen njihovih artiklov.

Tako pridemo do sfere samoupravnega socializma, ki pa določa cene po vseh tistih vidikih gospodarstvenosti, ki vladajo v našem ali celo svetovnem formiranju cen. Če bomo šli v tej smeri, potem je upanje, da bomo lahko tudi na ta način pripomogli k ukrotitvi inflacije, izločali pa vse tiste elemente, ki nam kvarijo našo usmeritev, ki bi radi pridobivali za sebe ali za kolektiv določena sredstva na nedovoljen način.

Prav tako bo potrebno prek določenega strokovnega in družbenopolitičnega izobraževanja osvestiti tiste delavce, ki včasih s tako lahkoto dvigujejo roke za podražitve svojih izdelkov. Pri tem pa se ne zavedajo, da to isto počnejo tudi v sosednjih kolektivih. Tu

je potrebno osveščanje delavcev, saj, ko stopi iz tovarniškega dvorišča, postane potrošnik, obdan z vsemi negativnimi posledicami vseh možnih spekulacij, ki se znajdejo v tem konglomeratu in katerih povzročitelj je dostikrat on sam.

Tone Preinfalk

Funkcija potrošniškega sveta je tudi v tem, da potrošnik preko njega dobi neposreden stik tudi s tistimi organizacijami združenega dela, ki mu nudijo blago in storitve, da se tam seznanjajo s pogoji gospodarjenja oziroma opravljanja funkcije storitve, predvsem seveda tisti pogoj, ki ga neposredno zadeva, vprašanje cen. Svet potrošnikov naj bi potrošnika vzgajal tudi v ekonomski razgledanosti, da se ne bi ob vsakem povišanju cen, ko pride, takoj razburjal in zabavljaj. Kar pa seveda pomeni, da bo moral prihodnji sistem formiranja cen biti tak, da bo organiziran potrošnik imel tudi neposreden vpliv in možnost neposrednega sodelovanja pri oblikovanju teh cen ali na njihovo spremembo.

Že dosednji zakoni so predvideli, da pri vsaki spremembi cen sodeluje tudi organiziran potrošnik, česar prej ni bilo. To organizacijo je sedaj seveda potrebno vzpostaviti. Ta sistem formiranja cen pa mora biti tak, da bo potrošnik skupno s proizvajalcem na enotni osnovi in za isto mizo. Tu se pojavlja vprašanje, če je potrošnik za tako odločanje dovolj podkovan z znanjem in razmerami. To mora seveda svet potrošnikov tudi zagotoviti, in to na nek drug način, ne da je prav vsak potrošnik sedaj ekspert za cene. Njegova ustavna moč je prav v tem, da mobilizira vse institucije, ki so mu lahko v pomoč pri tem da bo lahko opravljal to funkcijo glede kvalitete, cen, zaloga, in drugih pojavov monopolizma, da bo lahko poklical na pomoč vse institucije in organe. V konkretnih primerih seveda tudi inšpekcije, v sistemskih problemih pa ustrezne druge družbene ali državne organe, zbornice itd.

Se eno pomembno vprašanje je, kako bo sedaj uveljavljal to svojo vlogo. V nekaterih drugih mestih v Jugoslaviji, ki imajo glede dela potro-

šniških svetov že več izkušenj, se kaže, da so glavno sredstvo interesni zbori občanov in delovnih ljudi v krajevnih skupnostih. To se pravi, če bo nastal problem cene nekega živila, se skliče sestanek zainteresiranih občanov in tistih delovnih ljudi, odgovornih pri organizacijah združenega dela, ki omenjeno živilo pridelujejo in prodajajo. Tako se problem potrošne osvetli, vskladijo se vsi interesi in poiščejo možne rešitve. Druga oblika vpliva potrošnikov pa bodo problemske konference v okviru SZDL, pa sami zbori občanov, svet KS, hišni sveti. Skratka, z vsemi organiziranimi oblikami samouprave bo potrošnik v stiku preko svojih svetov. Poleg tega pa je še ena zelo važna oblika oziroma način. Lahko bodo sveti potrošnikov prav s področja varovanja interesov potrošnje imeli neposreden stik tudi s skupščinskimi delegati. Ti bodo nato sporočili svoja stališča, ki bodo tako res avtentična, saj bodo neposredna, originalna, poleg tega pa tudi že konfrontirana z nekim večjim stevilom občanov, in tako deloma tudi vsklajena na seji skupščine. Na ta način bo svet potrošnikov sporočil stališča ali zahteve z vseh področij, do komunalnih in drugih storitev, na vse tiste forume preko svojih delegatov. In to bodisi v samoupravne interesne skupnosti ali pa na občinsko skupščino. Sveti potrošnikov pa seveda ne bodo organizirani samo na ravni krajevnih skupnosti. Na občinskem nivoju bodo organizirane konference potrošniških svetov, prav tako na mestni, republiški in zvezni ravni. Vsak svet potrošnikov bo imel svojega delegata v občinski konferenci, te pa nato v mestni, republiški in zvezni. Na ta način bo potrošnik preko svojih svetov in tudi celotnega delegatskega sistema organiziran tako, da bo njegov glas šel lahko tudi do zveznega nivoja. Zvezna konferenca potrošnikov pa že obstoja in je delovala že vrsto let nazaj, ne da bi imela zvezo navzdol. Imenovala se je družina in dom, sedaj pa se imenuje krajevna skupnost in družina. Glavo torej že imamo, sedaj pa gradimo, na podlagi vseh ustavnih sprememb, iz neposredne samouprave iz krajevnih skupnosti po delegatskem sistemu navzgor. Tako se sedaj ta sistem zaokro-

žuje. Prva naloga potrošniških svetov je, seveda, da so organizirani. Vključeni pa bodo tudi v sistem planiranja, kajti krajevna skupnost je že ena od osnovnih celic novega planskega sistema. Ta je sedaj še v fazi graditve in preizkušanja, to zadnje npr. v zvezi s kulturnim planom.

Svet potrošnikov bo seveda moral imeti tudi svoj program dela. Največji del tega programa pa bo prineslo vsakodnevno življenje. Pa naj bodo to konkretni problemi ali pa taki, ki zadevajo sistem. Bolj ko bodo stvari sistematske značaja, bolj jih bo treba proučiti, bolj ko pa bodo konkretne, bolj bodo morale biti povezane z inšpekcijo. Vsakodnevno lahko opažamo, kako je občan na trgu nemočen. Če je izredno vztrajen in trmast, se pride do inšpekcije in preko nje uspe, vendar pa to skoraj že ni pravilo.

Svet potrošnikov sam sicer naj ne bi bil inšpekcija. Vendar pa, če mu občani vsa zapažanja in nepravilnosti sporočijo, in na to se bomo vsi morali navaditi, se bo ta svet potem organizirano povezal z inšpekcijo in bo lahko zahteval, da se stvari uredijo. Poleg tega pa ne obravnaval le osamljenih primerov, temveč, kar je mogoče najvažnejše, kot širši deviantni pojav, ki mu kot posameznik — potrošnik ne more nikoli doživeti.

Ob vsem tem bi imela pomembno vlogo tudi sredstva javnega obveščanja, še posebno lokalni in občinski časopisi, ki bi pomenili vez med organiziranimi potrošniki in širšo javnostjo.

Sveti potrošnikov pa imajo še eno močno orožje, ki jim ga nudi ustava. To so samoupravni sporazumi in družbeni dogovori.

Morda ni preveč znano, da je bil 19. decembra lani podpisan poseben družbeni dogovor s podjetji Emona in Mercator o poslovnih in etičnih normah. Tam so krajevne skupnosti in družbenopolitične organizacije, skupaj z organi samoupravljanja trgovinskih organizacij združenega dela sklenili tak dogovor o medsebojnem zaupanju in poštenosti. To je seveda šele začetek. To delo bo treba krepko nadaljevati, da bo potrošnik čutil, da je zaščiten. Poleg tega pa, da se občuti, da sta se potrošnik in trgovec dogovorila o poštenem nastopu

drug do drugega. Podobni dogovori se seveda lahko sklepajo z vsako delovno organizacijo.

Za kršitev tega dogovora obstajajo seveda tudi oblike sankcij. Mogoče ena najhujših za dotično organizacijo se lahko izvaja prav prek že omenjenih sredstev javnega obveščanja, kjer se z objavo nepravilnosti lahko doseže precej več, kot pa mogoče na neke druge načine.

Jože Martinčič

Poudaril bi, da potrošniški sveti, tako kot so zamišljeni in tako, kot smo jih tudi obravnavali, imajo temeljno vlogo, vendar le tedaj, če bomo znali poslušati naše potrošnike se odzivali njihovim težavam in problemom in jih tudi vključevali. Če pa bi se tu pojavila kakršna koli struktura ljudi, ki bi hoteli zviška urejevati te odnose, potem pa bolje, da povečamo, da taki odnosi lahko le kvarijo, ker so odnosi posameznikov, ne pa množice tistih, ki so danes najbolj potrebni zaščite.

Karel Mržek

V tej obliki organiziranja svetov potrošnikov bi bila, poleg omenjene vertikalne povezave tudi še horizontalna. To pomeni povezavo potrošnikov več krajevnih skupnosti. Na ta način si tako že izmenjujejo mnenja in stališča in na ta način bi bila ta mnenja in stališča lahko že tudi širše verificirana.

Poleg tega menim, da bi ob vsakem spreminjanju cen, tudi preko samoupravnih sporazumov, morali realizatorji dobiti tudi soglasja določenega števila potrošniških svetov, mogoče vsaj glede odstotka dviga, saj nekateri dvignejo cene za dva, tri, pet odstotkov, drugi pa kar za sto, stopetdeset ali dvesto odstotkov.

Tone Preinfalk

Iz vsega tega je razvidno, da je nujno potrebno, da je potrošnik organiziran, saj se neorganizirano, stihijsko, teh stvari ne da več reševati.

Seveda tudi svet potrošnikov sedaj ne bo neka čarobna sila, ki bo v stanju reševati vse stvari. Ne, ta bo le skupno z drugimi družbenimi silami povezano deloval, poleg tega pa bo specializiran za to področje.

Neurejene razmere na trgu so pogostokrat vzrok za nezadovoljstvo kupcev, saj se cene artiklov spreminjajo nekontrolirano in tako rekoč čez noč, ne da bi potrošnik teh dobrin imel kakršenkoli vpliv ali nadzor nad tem.